

DOI: 10.15276/ETR.05.2023.9
 DOI: 10.5281/zenodo.10093048
 UDC: 338.439.5:639.2
 JEL: M11

АНАЛІЗ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

ANALYSIS AND DEVELOPMENT TRENDS OF THE LABOR MARKET OF UKRAINE

Nataliia V. Husarina, Doctor of Economic Sciences, Professor
 Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
 ORCID: 0000-0003-3418-9422
 Email: husarina.n.v@op.edu.ua

Hanna O. Hratiotova, PhD in Economics
 Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
 ORCID: 0000-0002-8594-489X
 Email: savhenko965@gmail.com

Received 23.08.2023

Гусаріна Н.В., Граціотова Г.О. Аналіз та тенденції розвитку ринку праці України. Оглядова стаття.

Питання аналізу ринку праці та визначення тенденцій його розвитку в сучасних умовах є предметом постійного наукового інтересу та основою частих дискусій. Визначено, що незважаючи на велику кількість досліджень, на сьогодні ці питання є актуальними та важливими і постійно вимагають подальшого аналізу та додаткового дослідження. В статті розглянуто сучасні тенденції розвитку ринку праці. Виконано аналіз основних показників зайнятості населення. Визначено, що актуальні на сьогодні безпекові питання та питання енергетичної незалежності, потребуватимуть концептуальних державних реформ, відтак є необхідність в кваліфікованих державних службовцях і адміністраторах, знання та вміння яких стане в нагоді для подолання післявоєнних криз і настання стабільності в країні, що в свою чергу не можливе без якісної освіти.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття населення

Husarina N.V., Hratiotova H.O. Analysis and Development Trends of the Labor Market of Ukraine. Review article.

The issue of analyzing the labor market and determining trends in its development in modern conditions is the subject of constant scientific interest and the basis of frequent discussions. It is determined that despite the large number of studies, today these issues are relevant and important and constantly require further analysis and additional research. The article considers the current trends in the development of the labor market. The main indicators of employment are analyzed. It has been determined that current security and energy independence issues will require conceptual state reforms, therefore there is a need for qualified civil servants and administrators, whose knowledge and skills will be useful to overcome post-war crises and the onset of stability in the country, which in turn is not possible without quality education.

Keywords: labor market, employment, unemployment of the population

Сьогодні Україна змушена жити в новій реальності – це невизначений, тривожний, крихкий і незрозумілий світ. Через війну мільйони українців вимушено змінили місце роботи та проживання, з них близько п'яти мільйонів виїхали через західний кордон, де отримали тимчасовий прихисток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Питаннями функціонування та розвитку ринку праці працюють такі українські вчені як: Т. Черниш, О. Власенко, П. Нікіфоров, В. Пиц, А. Вольська, Г. Мамонова, О. Піжук, Н. Тілікіна, В. Ярошенко, Т. Панюк та ін.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми

Проблеми та аналіз ринку праці в сучасних умовах є предметом постійного наукового інтересу та питанням частих дискусій. Незважаючи на велику кількість досліджень щодо цього питання, воно на сьогодні є актуальним та важливим і постійно вимагає подальшого аналізу та додаткового дослідження, оскільки, існує ряд питань, пов'язаних з особливостями розвитку ринку праці.

Метою статті є аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку праці. Також важливим є виконання аналізу основних показників зайнятості населення. До того ж, стаття спрямована на обґрунтування необхідності в кваліфікованих кадрах, знання та вміння яких стане в нагоді для подолання післявоєнних криз і настання стабільності в країні.

Виклад основного матеріалу дослідження

За даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR), статус тимчасового захисту у країнах Європи до кінця 2022 року отримали близько 4,9 млн. українських

біженців. Це близько 1% від населення країн Євросоюзу. Найбільше українців прийняли Польща, Німеччина та Чехія [1].

Український ринок праці вже не буде таким як раніше. Війна в Україні змінює існуючі парадигми і принципи, за якими функціонувала як економіка, так і ринок праці.

Багато українців втратили роботу під час воєнних дій. Декому фізично ніде працювати, послуги інших вже не актуальні, а багато просто втекли з-під обстрілів, залишивши робоче місце.

Нажаль кількість найманих працівників, які фактично стали безробітними, вимірюється мільйонами.

За результати загальнонаціонального опитування «Адаптація українців до умов війни», проведеного соціологічною групою Рейтинг 19 березня 2022 року. Серед українців, які мали роботу до війни, половина (53%) сьогодні не працюють. 22% працюють у звичному режимі, 21% – віддалено або частково, лише 2% – знайшли собі нову роботу (рисунок 1) [2].

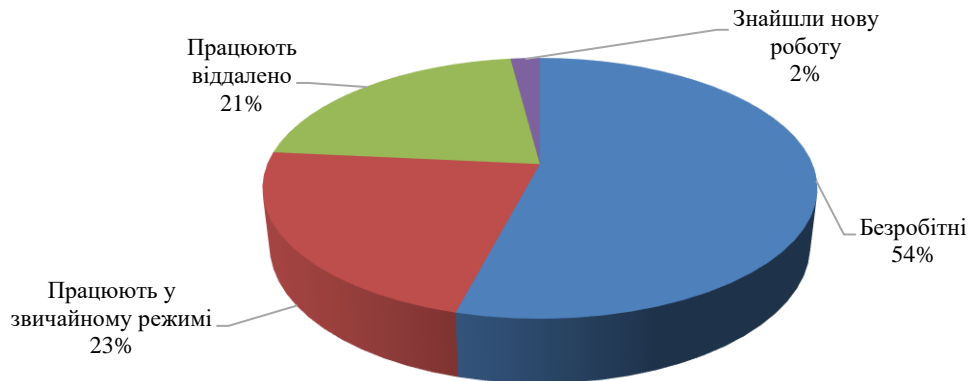

Рисунок 1. Ситуація на ринку праці станом на березень 2022 р. згідно загальнонаціонального опитування
Джерело: складено авторами за матеріалами [2]

Найбільше ця проблема торкнулася мешканців сходу (74%), молоді до 35 років (60%) та тих, хто покинув своє місто (66%).

Ця невтішна ситуація є показником проблем не лише на ринку праці, а і в економіці в цілому.

Зрозуміло, що частина з цих безробітних будуть намагатися знайти нову роботу за кордоном, або на заході України.

Деякі підприємства вимушені будуть адаптуватися до нових умов функціонування, почнуть працювати та забезпечувати зайнятність працівників.

Деякі з тих, хто сьогодні втратив роботу, змушені будуть пройти перекваліфікацію, інколи, погодитись на зниження звичного для них рівня доходів і соціального статусу.

Основними економічними факторами, що впливали на ринок праці в довоєнний період були: структурна перебудова економіки, зокрема переважаючий розвиток галузей сфери послуг; реформування багатьох галузей економіки; інформатизація та діджиталізація суспільства.

Також величезний негативний вплив на рівень зайнятості мала пандемія COVID-19.

Так, за даними Державної служби статистики України (таблиця 1), чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років стрімко знижується починаючи з 2014 року. В 2021 році показник склав 15610,0 тис. осіб і він знизився на 15%, в порівнянні з 2014 роком. Досягнутий в 2019 році найнижчий рівень безробіття (1 487,7 тис. осіб), почав зростати великими темпами і в 2021 році склав 1711,6 тис. осіб.

Таблиця 1. Показники зайнятості населення та безробіття у 2014-2021 роках, тис. осіб

Показники	Роки							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість зайнятого населення у віці 15-70 років, усього	18073,3	16443,2	16276,9	16156,4	16360,9	16578	15915,3	15610,0
Безробітне населення у віці 15-70 років, усього	1847,6	1654,7	1678,2	1698,0	1578,6	1487,7	1674,2	1711,6

Джерело: складено авторами за матеріалами [3]

Із зрозумілих причин, не можливо зараз отримати офіційні статистичні дані щодо рівня зайнятості населення та рівня безробіття, адже

наразі Державна служба статистики припинила дослідження ринку робочої сили.

Також підприємствам дозволили не звітувати про свою роботу. Однак є інформація надана

Державною службою зайнятості, але вона відображає лише невеликий сегмент ринку праці – тих, хто працював офіційно і, втративши роботу, зареєструвався для отримання допомоги з безробіття. Відтак у середині червня Державна служба зайнятості оприлюднила звіт про ситуацію на ринку праці. Станом на 1 червня 2022 року мали статус безробітного 311,0 тис. осіб, що на 18% менше, ніж на відповідну дату минулого року. Це зменшення пояснюється тим, що люди які втратили роботу, з різних причин (вийшли за кордон, знаходяться на тимчасово окупованих територіях в т. д.) не змогли офіційно зареєструватися у службі зайнятості та отримати статус безробітного. Тому поточна статистика Державної служби зайнятості не є повною.

Відтак за сприяння центрів зайнятості у січні-травні 2022 року працевлаштовано 129,0 тис. осіб. За видами економічної діяльності, протягом січня-травня 2022 року найбільше безробітних громадян було працевлаштовано [4]:

- у сільському господарстві (38%),
- у переробній промисловості (14%),
- в сфері торгівлі (12%),
- в державному управлінні та обороні (10%).

Зайнятість за професійними групами має такі ж тенденції як і зайнятість в цілому по Україні. Найменше зниження зайнятості відбулася в групі законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі) – 13% у 2021 році в порівнянні з 2014, та в групі працівників сфери торгівлі та послуг – 10% відповідно (таблиця 2).

Таблиця 2. Показники зайнятості населення за професійними групами у 2014-2021 роках, тис. осіб

Професійні групи	Роки							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі)	1442,5	1299,0	1259,7	1234,9	1320,4	1330,3	1269,3	1261,0
професіонали	3097,7	2903,7	2906,0	2890,2	3012,3	2976,9	2854,2	2813,2
фахівці	2213,8	1978,3	1909,3	1831,1	1832,8	1918,8	1871,3	1846,0
технічні службовці	586,8	521,2	485,4	477,1	474,8	531,2	510,5	490,9
працівники сфери торгівлі та послуг	2874,5	2691,2	2734,7	2726,8	2739,8	2757,8	2633,6	2569,3
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства	173,7	155,8	138,7	135,8	120,9	160,7	192,7	220,1
кваліфіковані робітники з інструментом	2320,3	2017,0	1946,5	1934,1	1902,0	2065,8	1959,9	1913,5
робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин	2062,9	1849,2	1821,2	1785,0	1826,9	1847,3	1775,1	1766,3
найпростіші професії	3301,1	3027,8	3075,4	3141,4	3131,0	2989,5	2848,7	2729,7

Джерело: складено авторами за матеріалами [4]

Аналіз основних джерел доходів населення показує, що заробітна плата займає майже 60% в їхній структурі, пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою – 20%, решта це доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, доходи від продажу сільськогосподарської продукції, грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи [3]. Таким чином, вагомою складовою доходів населення України залишається заробітна плата.

За даними Міністерства фінансів України, середня заробітна плата в Україні постійно зростає і в грудні 2021 року склала 17453 грн. (рис. 3).

Аналізуючи ринок праці, не можна не враховувати демографічну ситуацію в країні, яка значно погіршилась починаючи з 2014 року, що, в свою чергу, було викликано анексією Криму, військовим конфліктом на сході країни, міграцією населення (як зовнішньою, так і внутрішньою).

В 2013 році чисельність населення України згідно статистичних даних оприлюднених на сайті державної служби статистики України становило 45489600 осіб, в 2018 році 42269802 осіб, а в 2021 році 41377845 осіб. За 8 років населення країни зменшилось більше ніж на 4 млн. людей. І це лише за офіційними даними. Звісно, така ситуація негативно вплинула на динаміку показників рівня зайнятості (рис. 4).

Грошові доходи населення України

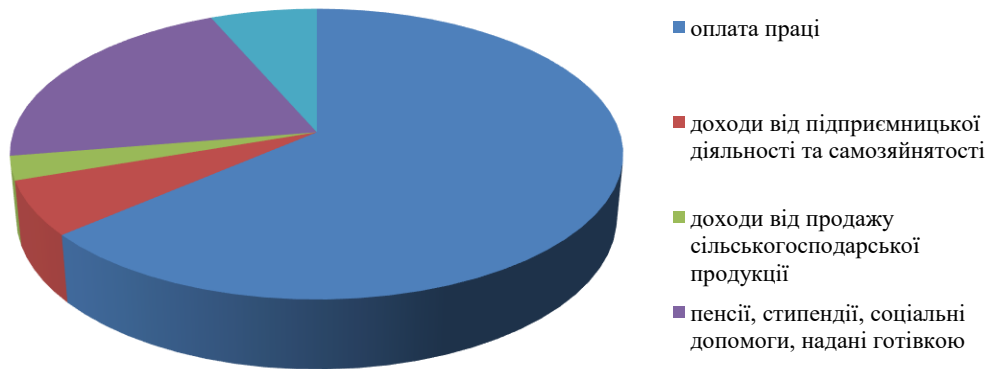

Рисунок 2. Структура грошових доходів населення України в 2021 р.

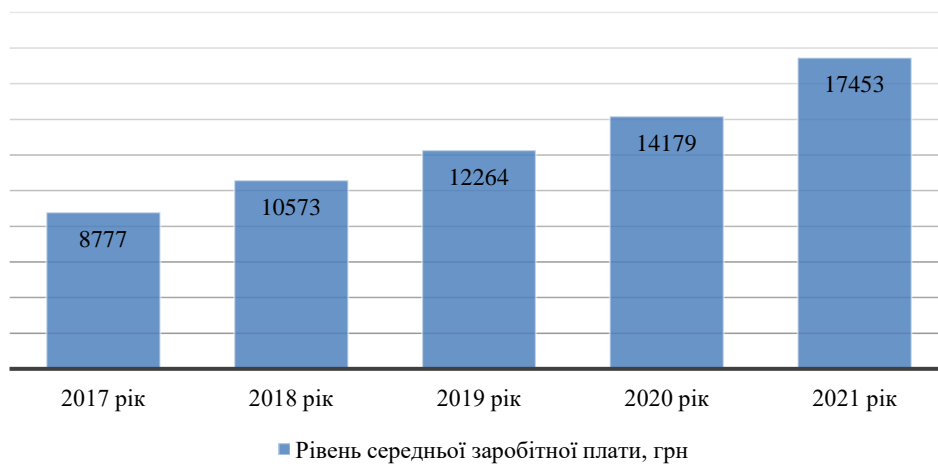
Джерело: складено авторами за матеріалами [3]

Рисунок 3. Показники середньої заробітної плати в Україні за 2017-2021 роки

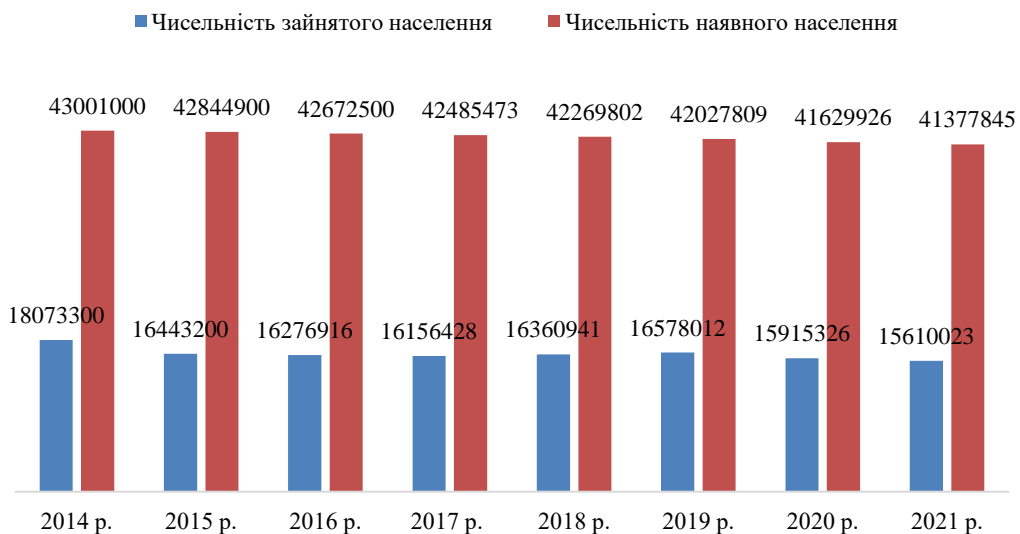
Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Рисунок 4. Динаміка показників кількості і рівня зайнятості населення

Джерело: складено авторами за матеріалами [4]

Протягом аналізованого періоду кількість зайнятого населення скоротилась на 15% і склала в 2021 році 15610023 осіб.

Війна в Україні кардинально змінить концепція сталого розвитку. Безпекові питання стануть головним чинником макроекономічної стабільності в країні. Енергетична незалежність – ще одне стратегічно важливе питання для України. Очевидно, що будуть використані усі можливості для її досягнення в найближчий час.

Всі ці питання потребуватимуть концептуальних державних реформ. Тому зростатиме потреба в кваліфікованих державних службовцях і адміністраторах. Це в свою чергу не можливе без якісної освіти. Якість вищої освіти (кожний

освітній рівень) залежить насамперед від якості освітньої діяльності (рівень організації освітнього процесу), який розпочинається з бакалаврського рівня й досягає рівня доктора наук. Саме бакалаврський рівень є першим освітнім рівнем і те, на скільки якісно буде організовано освітній процес на цьому рівні, залежить кваліфікаційний рівень здобувачів.

Кількість здобувачів у ЗВО на початок 2021/22 навчального року за першим (бакалаврським) освітньо-кваліфікаційним рівнем склав 686508 осіб (таблиця 3). З них 5780 здобувачів обрали галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Таблиця 3. Основні показники підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) освітньо-кваліфікаційним рівнем за 2018-2021 рр.

Показники	Роки			
	2018	2019	2020	2021
Кількість закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку бакалаврів	652	619	515	386
Кількість осіб, які навчаються за першим (бакалаврським) освітньо-кваліфікаційним рівнем, в тому числі	562016	702115	698254	686508
Кількість осіб, які навчаються за першим (бакалаврським) освітньо-кваліфікаційним рівнем, галузь знань «Публічне управління та адміністрування»	3070	5392	6177	5780
Кількість осіб, які здобули перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, в тому числі	25990	53475	186091	180532
Кількість осіб, які здобули перший (бакалаврський) освітньо-кваліфікаційний рівень, галузь знань «Публічне управління та адміністрування»	29	31	230	1130

Джерело: складено авторами за матеріалами [3]

Показник кількості осіб, які навчаються за першим (бакалаврським) освітньо-кваліфікаційним рівнем, галузь знань «Публічне управління та адміністрування» має тенденцію до зростання. В порівнянні з 2018 роком він зріс майже в двічі і становив 5780 осіб.

Це є свідченням того, що на ринку праці існує попит на цю спеціальність і майбутні фахівці з публічного управління та адміністрування зможуть якісно виконувати свою роботу для реформування та оновлення багатьох важливих сфер життя нашої країни.

Висновки

За результатами дослідження було визначено, що аналіз ринку праці та визначення тенденцій його розвитку не втрачає своєї актуальності в сучасних умовах і є предметом постійного наукового інтересу та основою частих дискусій. Визначено, що незважаючи на велику кількість

досліджень, на сьогодні ці питання є актуальними та важливими і постійно вимагають подальшого аналізу та додаткового дослідження. Аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку праці та виконаний аналіз основних показників зайнятості населення показав, що рівень зайнятості населення постійно знижується, безробіття зростає, що в свою чергу, приводить до зниження доходів, та рівня життя населення. Причинами цього є перш за все війна на території України.

Визначено, що актуальні на сьогодні безпекові питання та питання енергетичної незалежності, потребуватимуть концептуальних державних реформ, відтак є необхідність в кваліфікованих державних службовцях і адміністраторах, знання та вміння яких стане в нагоді для подолання післявоєнних криз і настання стабільності в країні, що в свою чергу не можливе без якісної освіти.

Abstract

Today, Ukraine is forced to live in a new reality – an uncertain, disturbing, fragile and incomprehensible world. Because of the war, millions of Ukrainians were forced to change their place of work and residence, of which about five million left across the western border, where they received temporary asylum.

Problems and analysis of the labor market in modern conditions is a subject of constant scientific interest and a matter of frequent discussion. Despite the abundance of research on this issue, it is relevant and important today and constantly requires further analysis and additional research, since there are a number of issues related to the peculiarities of the development of the labor market.

The Ukrainian labor market will no longer be the same as before. The war in Ukraine changes the existing paradigms and principles by which the economy and the labor market functioned.

Many Ukrainians lost their jobs during the war. Some physically have nowhere to work, the services of others are no longer relevant, and many simply fled from shelling, leaving the workplace.

Unfortunately, the number of employees who actually became unemployed is measured in millions. It is clear that some of these unemployed will try to find a new job abroad or in western Ukraine.

Some enterprises will have to adapt to the new conditions of functioning, will begin to work and ensure the employment of workers. Some of those who lost their jobs today will be forced to retrain, sometimes to agree to reduce their usual level of income and social status.

The COVID-19 pandemic also had a huge negative impact on employment levels.

Thus, according to the State Statistics Service of Ukraine, the number of employed population aged 15-70 years is rapidly decreasing since 2014. In 2021, this figure amounted to 15 610.0 thousand people and decreased by 15% compared to 2014. The lowest unemployment rate reached in 2019 (1,487,700) began to rise rapidly and stood at 1,711,600 in 2021.

Employment in professional groups has the same trends as employment in Ukraine as a whole. The smallest decrease in employment occurred in the group of legislators, senior civil servants, managers, managers (managers) – 13% in 2021 compared to 2014, and in the group of trade and service workers - 10%, respectively.

All these issues will require conceptual state reforms. Therefore, the need for qualified civil servants and administrators will increase. This, in turn, is impossible without quality education.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
2. Соціологічна група РЕЙТИНГ / Шосте загальнонаціональне опитування: адаптація українців до умов війни (19 березня 2022). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/40rSkus>.
3. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Державна служба зайнятості. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>.
5. Davydova, I., Balan, O., Danyliuk, O., Horbashevskaya, M., Bakulina, N., & Samarchenko, I. (2019). Improvement of algorithms and procedures of decision support in the field of personnel management. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(4), 2128-2132.

References:

1. Official website of the United Nations High Commissioner for Refugees. Retrieved from: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> [in Ukraine].
2. Sociological group RATING / Sixth national survey: adaptation of Ukrainians to the conditions of war (March 19, 2022). Retrieved from: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> [in Ukraine].
3. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> [in Ukraine].
4. State Employment Service. Retrieved from: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> [in Ukraine].
5. Davydova, I., Balan, O., Danyliuk, O., Horbashevskaya, M., Bakulina, N., & Samarchenko, I. (2019). Improvement of algorithms and procedures of decision support in the field of personnel management. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(4), 2128-2132 [in English].

Посилання на статтю:

Гусаріна Н.В. Аналіз та тенденції розвитку ринку праці України / Н.В. Гусаріна, Г.О. Граціотова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2023. – №5 (69). – С. 98-103. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No5/98.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2023.9. DOI: 10.5281/zenodo.10093048.

Reference a Journal Article:

Husarina N.V. Analysis and Development Trends of the Labor Market of Ukraine / N.V. Husarina, H.O. Hratsiotova // Economics: time realities. Scientific journal. – 2023. – №5 (69). – P. 98-103. – Retrieved from <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No5/98.pdf>. DOI: 10.15276/ETR.05.2023.9. DOI: 10.5281/zenodo.10093048.

